

Az ENSZ harmincadik évfordulóján

Október 24-én lesz harminc éve, hogy fennáll és működik — a hajdani Népszövetség után — a második általános illetékességű, egyetemes jellegű nemzetközi szervezet, az ENSZ. Az antifasiszta államok hozták létre, hogy a népek eszközeként a tartós, demokratikus béke megvalósítását szolgálja, szavatolja minden egyes állam és a világ biztonságát.

1. Az emberiség óhaját fejezi ki az Alapokmány bevezetője, amikor kinyilvánítja az ENSZ eltökéltségét, hogy megóvja „az eljövendő nemzedéket a háború csapásától, mely a mi életünkben már kétszer okozott az emberiségnek kimondhatatlan szenvedést; fejezzük ki újra hitünket az ember alapvető jogaiban [...]”; hozzájuk létre a törvényesség megőrzéséhez szükséges feltételeket; mozdítsuk elő a társadalmi előrehaladást, jobb életkörülmények megteremtését nagyobb szabadságban“.

Az Alapokmány — az ENSZ születési bizonyítványa s egyben programja — elfogadása óta eltelt három évtized alatt a világ mélyreható változásokon ment át. Európa, Ázsia és Közép-Amerika 14 államában győzött a szocializmus; a szocialista rendszer részvétele az össztermelésben majdnem 40%-os, a világ lakosságának pedig egyharmadát öleli fel. A gyarmati rendszer bukásának következményeképpen 70 új állam jött létre és harcol a békéért, szabadságért, társadalmi haladásért.

Minden földrészen jelentős társadalmi erők működnek olyan új típusú nemzetközi viszonyok létrehozásáért, amelyek a jogegyenlőség, a kölcsönös előnyök, az Alapokmányban foglalt elvek betartásán alapuljanak. A dél-vietnami, kambodzsai és laoszi nép győzelme, az a tény, hogy a portugál nép megdöntötte a fasiszta diktatúrát, s hogy új és új államok foglalnak állást a szocializmusra való áttérés mellett, mind-mind azt bizonyítja, hogy a nemzetközi erőviszonyok megváltoztak. Nicolae Ceaușescu elvtárs mondotta: „A bekövetkezett változások legfőbb jellemzője, hogy erőteljesen kifejezésre juttatják a világ népeinek akaratát, hogy saját maguk rendelkezzenek sorsuk fölött, hogy saját szándékaik szerint alakítsák életüket, minden külső beavatkozás nélkül.“

A bekövetkezett változások hatással vannak az Egyesült Nemzetek Szervezetére is. A tagállamok számának növekedésével (a kezdeti 51-ről a közgyűlés XXX. ülészakánának megkezdéséig 138-ra nőtt) a szervezet egyetemessé vált. Az USA és szövetségesei nincsenek már fölényben a közgyűlésen; a többséget jelenleg kis és közepes államok alkotják, köztük sok olyan, amely nemrég szabadult föl a gyarmati sorból.

2. Harmincéves tevékenysége alatt az ENSZ számos fontos nemzetközi dokumentumot fogadott el; ezek nagy hatást gyakoroltak a népek tudatára, az államok politikai gyakorlatára.

Említsük meg ezek közül a legfontosabbakat. 1948-ban az ENSZ-közgyűlés elfogadta a fajirtás megelőzésére és megtorlására vonatkozó egyezményt, mely a népirtást az emberiség ellen elkövetett legnagyobb bűnnek minősíti, és követeli, hogy minden állam tegye meg a megfelelő intézkedéseket megelőzésére, valamint büntesse meg azokat, akik elkövetik.

1948-ban nagy visszhangot keltett a nemzetközi közvéleményben az Emberi Jogok Nyilatkozata, mely a szervezet céljainak megfelelően a népek harcát fejezi ki e jogok érvényre juttatásáért. Ugyanakkor elfogadtak két egyezményt, amely a nyilatkozatban foglaltak jogi kötelezettséggé válását hivatott biztosítani. Románia mindkettőt ratifikálta.

Egy évvel később a nemzeti felszabadulásért vívott harc lendületének és sikereinek nyomására fogadták el a gyarmati népek és országok függetlenségének megadására vonatkozó nyilatkozatot. A dokumentum felszólít minden államot, hogy ismerje el és tartsa tiszteletben a népek önrendelkezési jogát, támogassa az elnyomott népek felszabadító harcát.

Az egyik, 1960-as Nyilatkozat elősegítette a nemzetközi jog fejlődését és demokratizálódását. Ugyanezt a folyamatot mozdítja elő az 1970-ben elfogadott nyilatkozat az államok közötti baráti és együttműködési viszonyok jogi elveiről. Az Alapokmányban foglalt elvek tartalmának, valamint az ezekből fakadó jogoknak és kötelezettségeknek a tisztázásáról van itt szó.

Fontos dokumentumokat fogadott el az ENSZ az államok kozmikus térbeli tevékenységét illetően is, a nemzetközi jog szempontjából szabályozva ezt az új tevékenységi területet. Elfogadtak még dokumentumokat mindenféle diszkrimináció megszüntetéséről, állami és nemzetközi szinten egyaránt, a nemzeti felségvizeken kívül eső tengerek víz alatti kincseinek békés célokra, az egész emberiség javára való felhasználásáról, továbbá olyan okmányokat, melyek a nemzetközi együttműködésre, a fejlődő országok támogatására vonatkoznak stb.

1974-ben a közgyűlés elfogadta az államok gazdasági jogainak és kötelezettségeinek Alapokmányát és az agresszió meghatározását. Mindkettő a nemzetközi viszonyok megújítását és demokratizálását, „az erő jogának” „a jog erejével” való helyettesítését szolgálja; céljuk a nemzetközi feszültség enyhülése, amennyiben minden állam, nagyságától és társadalmi-politikai rendszerétől függetlenül be fogja őket tartani.

A három évtized folyamán Románia Szocialista Köztársaság is hozzájárult a dokumentumok elfogadásához, kezdeményezései, valamint más államok javaslatainak támogatása révén. Két évvel az ENSZ-be való felvétele után, 1957-ben, Románia határozattervezetet nyújtott be a nemzetközi gazdasági együttműködés alapjait illetően, s ezt a közgyűlés el is fogadta. Ugyanakkor egyetemes jellegű nyilatkozat kidolgozását javasolta az alapelvekről, „melyek a kis és nagy, szegény és gazdag tagállamok közötti együttműködés gazdasági alapjául kell hogy szolgáljanak”.

1959-ben Románia javaslatára az ENSZ közgyűlése egyhangúlag elfogadta a fejlődő államok kőolajiparának fejlesztésére irányuló nemzetközi együttműködésről szóló nyilatkozatot. A dokumentum felkéri a szervezetet, hogy segítse a fejletlen, de olajban gazdag államokat saját kőolajiparuk kiépítésében. A közgyűlés XVIII. ülésszakán országunk és más országok a gazdasági fejlődés tervszerűsítéséről szóló nyilatkozat elfogadását indítványozták.

Az ENSZ-közgyűlés XX. ülésszakán több, Románia javasolta dokumentumot fogadtak el, így a béke, a kölcsönös megbecsülés és a népek közötti megértés eszméinek az ifjúság soraiban való terjesztésére vonatkozó nyilatkozatot. Ez a szervezet első olyan határozata, mely az ifjú nemzedék nevelésével foglalkozik. Első pontja leszögezi: „Az ifjúságot a béke, igazság, szabadság, a kölcsönös megbecsülés és megértés szellemében kell nevelni, az emberek és a nemzetek jog-egyenlősége, a társadalmi-gazdasági haladás, a lefegyverzés, a nemzetközi béke és biztonság megőrzése érdekében.”

Az ugyanakkor elfogadott másik dokumentum azokra az intézkedésekre vonatkozik, amelyeket regionális szinten kell megtenni a különböző társadalmi és politikai rendszerű európai államok jószomszédi viszonyának javulása érdekében. Ez az első, Európával foglalkozó ENSZ-dokumentum felhívja a figyelmet az európai biztonság megerősítésének szükségességére. Az ENSZ „hangsúlyozza a kapcsolatok megtartásának és kiterjesztésének fontosságát az európai népek békés együttműködésére, az európai béke minden módon való megerősítésére nézve”.

Románia javaslatára fogadták el a nemzetközi turisztikai évre vonatkozó határozatot annak kifejezésésképpen, hogy a turizmus nemcsak az emberek közötti kapcsolatokat, s ezáltal a népek mélyebb megismerését segíti elő, hanem hozzájárul a fejlődő országok gazdasági haladásához is.

A közgyűlés XXII. ülésszaka a következő, Románia indítványozta határozatot fogadta el: *Az Ipari Fejlesztés Tanácsának Jelentése, Az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságának szerepe a nemzetközi gazdasági együttműködésben, Tudomány és technológia*. Mindez a szocialista Románia arra irányuló törekvését jelzi, hogy a tudomány és technológia előnyeiből minden ország kivegye részét, lévén a tudomány a gazdasági és társadalmi fejlődés egyik fontos mozgatója, a fejlődő országok haladásának, a köztük és a gazdag országok között fennálló egyenlőtlenség csökkentésének jelentős tényezője. Szintén Románia kezdeményezésére fogadták el az 1965. évi nyilatkozat alkalmazásáról szóló dokumentumot s a nemzeti és nemzetközi szinten megteendő közös, az ifjúság óhajainak kielégítését, az ifjúságnak a nemzeti és nemzetközi fejlődésben való részvételét célzó akciókra vonatkozó határozatot.

A fegyverkezési hajszá korlátozása és megszüntetése, a lefegyverzés terén is számos határozatot kezdeményezett Románia. Ilyen például a fegyverkezési hajszá társadalmi és gazdasági következményeivel, a nemzetközi békére és bizton-

ságra tett káros hatásával foglalkozó határozat, melyben az ENSZ-közügyülés felhív minden államot, hogy az általános lefegyverzést előkészítendő tegyen hatékony intézkedéseket a fegyverkezési hajszja megszüntetésére — különösen nukleáris téren.

Egy másik terület, amelyet Románia indítványai érintettek, az ENSZ nemzetközi szerepének növelése, tevékenységének demokratizálása és javítása. A közgyűlés XXVII. ülészakán fogadták el Románia javaslatára az ENSZ-nek a nemzetközi béke és biztonság megőrzésében és megerősítésében, a nemzetközi együttműködés fejlesztésében, a nemzetközi jog elvei betartásának biztosításában játszott szerepe növeléséről szóló határozatot. A kérdés a XXVIII. és XXIX. ülészak napirendjén is szerepelt, újabb határozatok elfogadására került sor, amelyek hangsúlyozzák annak szükségességét, hogy az ENSZ nagyobb eredménnyel működjön az államok függetlenségének és szuverenitásának erősítése érdekében, hogy lépjen fel erélyesen az agresszió és minden más olyan tett ellen, amely a nemzetközi békét és biztonságot veszélyezteti.

Az ENSZ-ben és más nemzetközi szerv keretében előterjesztett román javaslatok elnyerték a többi tagállam támogatását. Az RKP Programja kifejti, hogy „az ENSZ és más nemzetközi szervek egyre nagyobb szerepet játszanak egy új nemzetközi rend megvalósításában, a nemzetközi viszonyok demokratizálásában“.

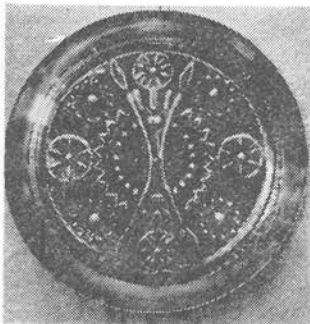
3. Ami az ENSZ perspektíváit illeti, hatékonysága attól függ, hogy a tagállamok, különösen a Biztonsági Tanács állandó tagjai milyen mértékben fogják tiszteletben tartani az Alapokmányt, az elfogadott határozatokat. Az ENSZ főtitkára 1974-i jelentésében kifejti: az Alapokmányban foglalt béke és biztonsági rendszer lényege az, hogy a tagállamok a határozatokat, főleg a Biztonsági Tanács határozatait tartsák tiszteletben. Ennek hiányában az ENSZ tevékenysége, a „fejlődés vagy a lefegyverzés“ évtizedei nem hozták meg a várt eredményt, s ez csalódást okozott a nemzetközi közvéleményben.

Az ENSZ nem államfeletti szerv, hanem olyan szervezet, amely a tagállamok szuverén egyenlőségén alapszik. Eppen ezért tevékenységének hatékonysága attól függ, hogy miként viszonyulnak hozzá, mennyire támogatják a tagállamok. Erre vonatkozólag az ENSZ főtitkára kijelentette, hogy a szervezet hatékonyabb lehetne, ha a tagállamok betartanák határozatait, ha befolyásukat mindig a határozatok életbe léptetésére használnák fel.

A nemzetközi helyzet jelenleg bonyolult és ellentmondásos, de megvannak a problémák megoldásához, a béke és a haladás biztosításához szükséges társadalmi erők. Természetes az — mondotta az ENSZ főtitkára —, hogy az egyéni jogok semmibe vétele, a világháború veszélye, az állampolgári erők hanyatlása vagy a rossz gazdasági perspektívák nyugtalanítóan hatnak. De nem elég társadalmunk hanyatlását csak bemutatni; sok mindent tehetünk e veszélyek elhárításáért, egy olyan társadalom felépítéséért, mely jobban ellen tud állni.

Románia eddigi működése az ENSZ-ben biztosítéka annak, hogy továbbra is a szervezet tevékenységének javulásán fog munkálkodni, azon, hogy az jobb körülmények között tölthesse be az Alapokmánynak megfelelő szerepet. Az RKP Programja kimondja, hogy „a Román Kommunista Párt következetesen fog cselekedni az ENSZ és a többi nemzetközi szervezet tökéletesedése és demokratizálása, szerepük növelése érdekében, annak érdekében, hogy minden állam részt vegyen tevékenységükben és vezetésükben, hogy a határozatokat az egyetértés elvének alapján hozzák meg“.

Martian I. Niciu

Dénes Sándor: Falitál